

ŞİİR VE ZİHNİYET

Şairin şiirini yazdığı dönemde hâkim olan düşünce sistemine zihniyet denir. Her şair az çok dönemindeki zihni yapıdan etkilenir ve bunu eserlerine yansıtır. Bu bakımdan şiirin yazıldığı dönemdeki, kültürün, insanlar arasındaki ilişkilerin, sosyal ve siyasal olayların, inanç sisteminin, sürdürülen yaşam biçiminin, dönemin sanat zevkinin, geleneğin vb. şiir üzerinde etkisi vardır. Bu nedenle her dönemin şiiri kendi içinde bir bütünlük gösterir. Çünkü yazılan şiirler dönemde hâkim olan ahlâk ve estetik değerlerle aynı çizgide yazılır, dönemin sanat zevkine hitap eder. Yazılan şiirlerdeki dil ve dil bilgisi kuralları da döneminden izler taşır.

Bütün bu sayılan özellikler de gösteriyor ki: bir şiiri incelerken, şiirin bize iletmek istediği mesajı ve şairini tam olarak anlayabilmek için dönemin zihniyetini iyi bilmeliyiz.

Aşağıda Türk edebiyatının farklı dönemlerinden alınmış şiirlerdeki zihniyetle ilgili unsurları göreceksiniz:

BAYRAK

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği, şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum, senin destanını yazacağım.

Sana benim gözümle bakmayanın
Mezarını kazacağım.
Seni selâmlamadan uçan kuşun
Yuvasını bozacağım.

Dalgalandığın yerde ne korku, ne keder...
Gölgende bana da, bana da yer ver.
Sabah olmasın, günler doğmasın ne çıkar:
Yurda ay yıldızının ışığı yeter.

Savaş bizi karlı dağlara götürdüğü gün
Kızılığında ısındık;
Dağlardan çöllere düştüğümüz gün
Gölgene sığındık.
Ey şimdi süzgül, rüzgârlarda dalgalı;

Barışın güvercini, savaşın kartalı
Yüksek yerlerde açan çiçeğim.
Senin altında doğdum.
Senin altında öleceğim.

Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim;
Yeryüzünde yer beğen!
Nereye dikilmek istersen,
Söyle, seni oraya dikeyim!

Arif Nihat Asya

Arif Nihat Asya 1904 yılında Çatalca'nın İnceğiz Köyünde dünyaya gelmiş, Anadolu'nun birçok yerini gezmiş öğretmen şairlerimizdendir. Eserlerinin çoğunda millî ve manevî değerlerin savunuculuğunu yapmış bir şairdir. Bu anlayışında da yaşadığı dönemde ülkemizin birçok devlet tarafından işgal edilmesinin rolü büyüktür. Özellikle "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor" adlı kitabındaki birçok şiirde geçmişe bağlılığını, tarih şuurunu ve Anadolu insanının kahramanlığına duyduğu hayranlığı dile getirmektedir. Bayrak, Arif Nihat Asya'nın vatanseverliğini ve millî duygularını yansıtan en ünlü şiirlerinden biridir. 19. yüzyılda yazılan şiirlerin çoğunda bayrağa, millî ve manevî değerlere ve vatana dair birçok şiir yazılmıştır. Bunlardan da anlaşılacağı gibi dönemin içinde bulunduğu durum şiirlere de yansımıştır.

Cânlar cânını buldum
Bu cânım yağma olsun
Assı ziyadan geçdüm
Dükkânım yağma oldun

Yunus Emre

(Canlar canını buldum, bu camım yağma olsun. Kârdan ziyandan geçtim, dükkânım yağma olsun.)

Yunus Emre 13. yüzyılda Anadolu'da yaşamış mutasavvıf şairlerimizdendir. Tasavvuf düşüncesine göre asıl varlık Allah'tır. Allah mutlak güzellik sahibidir. İnsanda Allah'ın bir parçasıdır. Tasavvuf anlayışına göre bu dünya geçicidir, fanidir. İnsan geçici olanlara meyil etmemelidir. Sonsuz olanı yani Allah'ı arzulamalıdır. Onun için bu dünya sadece ahrete hazırlık yeridir. Bu anlayış tasavvuf düşüncesini esasını oluşturur. Anadolu'da 13. yüzyıl da tasavvuf düşüncesi benimsenmişti. Bu düşüncenin şiirlere de yansıdığını görmekteyiz.

Yunus Emre'nin bu şiirindeki "Cânlar cânını buldum", Bu cânım yağma olsun" söz grupları yukarıda açıklanan zihniyeti dile getirmektedir. "Cânlar cânını buldum" ifadesinden mutlak varlık olan Allah kast edilmektedir. Allah'ın dışındaki bütün yaratılmışların geçici olduğu vurgulanmıştır. Şiirin dili ve dil bilgisi kuralları dönemde benimlenen şekilde verilmiştir. "Geçdüm", "cânım" gibi.

Tut atalar sözün kalbi selîm ol
Gönülden gölüne yol var demişler
Gider yavuzluğu tab'ı halîm ol
Sert sirke kabına zarar demişler

Aldanma cihânın sakın varına
Bir nefesi verme cihân varına
Bugünkü işini koyma yarına
Yar yıkıldığını gün tozar demişler

Güneş balçıkla sıvanmaz ey dil
Bîzebân da olsa bellidir kâmil
Kendinden gayriyi beğenmez câhil
Kendi çalar kendi oynar demişler

Levnî nasâyihî pîrlerin böyle
Durûb-ı emsâli nazmîle söyle
Meydân-ı hünerde ağırlık eyle
Ağır basar yeğni kalkar demişler

Levnî

Yukarıdaki dördlüklerde atasözlerinin insan hayatında ne kadar önemli olduğunu vurgulanmıştır. Şiir yazılırken her dördlükte en az bir atasözü kullanılmıştır.

18. yüzyılda yaşamış olan Levnî bu şiirinde atasözü dinlemenin önemi üzerinde durmuştur. Şiirde kullanılan atasözleri dönemin zihniyetini çağrıştırmaktadır. Şiirdeki kullanılan kelime ve dil bilgisi kuralları da dönemin dil yapısını hakkında bilgi vermektedir.

Dest-bûsi ârzûsiyle ger ölsem dostlar
Kûze eylen toprağum sunun anunla yâre su

Fuzûlî

Günümüz Türkçesiyle

Dostlarım, onun elini öpmek arzusuyla ölürsem, Toprağımdan bir testi yapın ve sevgiliye onunla su verin.

Yukarıdaki beyit, divan şairlerimizden olan Fuzûlî'nin "Su Kasidesi"nden alınmıştır. Fuzûlî'nin yaşadığı dönemde oluşturulan edebiyatın genel adı "Divan Edebiyatı"ydı. Divan Edebiyatındaki şiirler de bir zihniyetin sonucu ortaya çıkmıştır. Günümüz Türkçesiyle düz yazıya aktarılan yukarıdaki beyitte, ilk okuyan önce insanî bir aşktan söz ediliyormuş zanneder. Ama şairin bu beyitte anlatmak istediği başkadır. Fuzûlî, Hz. Peygambere duyduğu sevgiyi anlatmak için, öldükten sonra mezar toprağından bir testi yapılmasını ve onunla Hz. Peygamberin mezarının üzerine su dökülmesini istiyor. Bu şekilde onun elini öpeceğini vurguluyor. Görüldüğü üzere Divan Edebiyatında farklı düşünce ve hayallerin büyük önemi vardır. Kimsenin düşünemediği hayali düşünmek bu dönemin şairlerinin en büyük özelliğiydi.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere bir şiirden yola çıkarak şiirin yazıldığı dönemin zihniyeti hakkında fikir edinebiliriz.

**AŞAĞIDA VERİLEN İFADELERİN DOĞRU YA DA YANLIŞ OLDUĞUNU
PARANTEZ İÇERİSİNE (D) VEYA (Y) YAZARAK BELİRTİNİZ.**

1. ( ) Bazı edebiyat metinleri, yazıldıkları sosyal dönemi ve bu dönemin özelliklerini yansıtır. Dönemin sosyo kültürel durumunu, ekonomisi, düşünce hayatı bazı edebiyat eserlerine yansır.
2. ( ) Bütün edebî metinler yazıldığı dönemin zihniyetini ortaya çıkarır.
3. ( ) Her şair az çok dönemindeki zihnî yapıdan etkilenir ve bunu eserine yansıtır.
4. ( ) Şiirler ortak duyguların anlatıldığı metinler olduğu için her dönemde aynı mesajı ortaya koyar.
5. ( ) Bir şiir incelenirken, şiirin bize iletmek istediği mesajı ve şiiri tam olarak anlayabilmemiz için yazıldığı dönemin zihniyetini iyi bilmemiz gerekir.
6. ( ) Şiirde yeğlenen estetik beğeniler, temalar, şiire özgü ses, söyleyiş, yapı; kullanılan imgeler ve dil özellikleri döneminin özellikleriyle iç içedir.
7. ( ) Şiir hislerin yoğun olduğu metinlerdir. Bu metinler yazıldığı dönemin sadece dil özelliklerini geleceğe aktarırlar.
8. ( ) 13. Yüzyılda Anadolu'da hâkim olan tasavvuf düşüncesi o dönemde yaşayan şairlerin şiirine dolaylı olarak yansması gayet doğaldır.
9. ( ) Kuraklık, göç gibi olaylar insan yaşamıyla ilgilidir. Bu tür olaylar düşünce sistemi olan şiire yansımaz.
10. ( ) Osmanlı Devletinin Bağdat'ı fethetmesi üzerine yazılan bir destan metninde dönemin zihnî yapısını bulmak mümkündür.
11. ( ) Her yüzyılda yaşanan siyasî olaylar aynı olduğu için her dönemin zihnî yapısı da o oranda şiire yansır.
12. ( ) 16. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğunun zirvede olduğu bir dönemdir. Bu dönemde yazılan şiirlerde devletin üstünlüğünü görmek mümkündür.
13. ( ) Şiirlerin yazıldığı dönemler incelenerek, dönemlerinin dili ve sosyal özellikleri hakkında bilgi edinilebilir.
14. ( ) Şiirler yazıldığı dönemin izlerini taşır; ama şairlerin düşüncesini yansıtmaz.
15. ( ) Aynı yüzyılda yaşamış şairler birbirlerinden etkilenmezler. Bu nedenle bütün şiirlere özgün diyebiliriz.
16. ( ) Her şiirin dili yazıldığı dönemin dil özelliklerini az çok yansıtır.

AŞAĞIDA VERİLEN CÜMLELERDEKİ BOŞ BIRAKILAN YERLERİ UYGUN KELİMELERLE TAMAMLAYINIZ.

1. .... bir dönemde yaşanan sosyal, siyasal, dinî, adlî vb. olayların birlikte oluşturdukları ortam ve bunların hiçbirine indirgenemeyen duygu, anlayış ve zevk bütünü'nün genel adıdır.
2. Bir dönemdeki kültürün, insanları arasındaki ilişkilerin, sosyal ve siyasal olayların, inanç sisteminin, sürdürülen yaşam biçiminin, dönemin sanat zevkinin, geleneğin ..... üzerinde etkisi vardır.
3. Yazılan şiirler, dönemindeki hâkim olan ah-lâk ve estetik değerleriyle aynı çizgide olur ve dönemin ..... zevkine hitap eder.
4. Zihniyet çevresinde yazılan şiirlerdeki ..... ve ..... kuralları da döneminden izler taşır.
5. İnsan ürünü her şey gibi ..... de oluşturuldukları dönemden izler taşır.
6. 13. yüzyıl Anadolu'su tasavvuf akımının etkisi altındaydı. 13. yüzyılda yaşamış olan Yunus Emre'nin şiirlerinde bu etkiyi görmek mümkündür. Buradan hareketle Yunus Emre döneminin ..... etkinmiş ve bunu şiirine yansıtmıştır.
7. Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanaram dün ü günü
Bana seni gerek seni
Yukarıdaki şiir ..... anlayışı ışığında yazılmıştır.
8. .... duygu ve düşüncelerin, edebî bir dille ve ahenk unsurlarından yararlanarak manzum olarak dile getirilmesine denir.
9. ...., güzelliği ve güzelliğin insan üzerindeki etkilerini inceleyen bilimdir.
10. I. Yalancı dünyaya konup göçenler
II. Bir nîm neşe say bu cihânun bahârını
III. Bütün saadetler mümkündür
Numaralanmış dizelerin her birinde kullanılan dilin farklı olması bu dizelerin farklı ..... yazıldığını gösterir.
11. Dış dünyadaki nesnelerin zihne yansıyan resim, kopya ya da tasarılarına ..... denir.
12. Aynı dönemde şiir yazan şairler o dönemin ..... oluşumundan farklı farklı etkilenirler.

AŞAĞIDA VERİLEN KAVRAMLARI VE TERİMLERİ KISACA AÇIKLAYINIZ.

1. Zihniyet:

5. İmge:

2. Şiir:

6. Gelenek:

3. Şiir dili:

7. Tasavvuf:

4. Sanat anlayışı:

8. Estetik:

AŞAĞIDAKİ KAVRAMLARIN HANGİ DÖNEME AİT OLABİLECEĞİNİ BELİRTİNİZ.

Lale Devri

Karahanlı Devleti

Medrese

Milliyetçilik

Tanzimat Fermanı

Ergenekon

Tasavvuf

Divan Edebiyatı

Roman, tiyatro

Şamanizm

Göçebe yaşam

Müslümanlık

Göktürk Yazıtları

Arap ve Fars edebiyatı

Kurtuluş Savaşı

Talas Savaşı

Yuğ

AŞAĞIDAKİ SORULARI CEVAPLANDIRINIZ.

1. Zihniyet kavramını açıklayarak şiir ile zihniyet arasındaki ilişkiyi belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Benden selam olsun Bolu Bey'ine
Çıkıp şu dağlara yaslanmalıdır
Ok gıcirtısından kalkan sesinden
Dağlar seda verip seslenmelidir
Köroğlu

Yukarıdaki dörtlükte anlatılanları dikkate alarak şiirin yazıldığı dönemdeki zihniyet hakkında çıkarımlarda bulununuz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. I. Saltanat dedikleri ancak cihân gavgasıdır
Olmaya baht ü saâdet dünyada vahdet gibi
II. Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Yukarıda iki farklı dönemde yazılmış olan bu dizelerdeki hangi unsurlar dönemlerinin zihni özelliklerini yansıtmaktadırlar.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Aynı çağda yazılan şiirlerden yola çıkarsak bu şiirlerin dönemleri hakkında hangi çıkarımlarda bulunabiliriz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1. .... bir dönemdeki sosyal, siyasi, idarî, adlî, dinî, ticarî hayatın birlikte oluşturduğu ortamdır. Yani devrin belirgin ve kabul edilmiş sanat zevki ve hâkim anlayışıdır.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki seçeneklerden hangisi getirilmelidir?

- A) Şair   B) Şiir   C) Zihniyet
D) Sanat   E) Düzen

2. Şiir yazan kişiye ....., sanatçının ortaya koyduğu edebî esere ....., bir dilin kurallarına ve zevkine uyarak yazılan, ölçülü ve uyaklı anlatım şekline ise ..... denir.

Yukarıdaki boşluklara sırası ile aşağıdaki seçeneklerden hangisi getirilmelidir?

- A) Şair-sanat eseri-şiir
B) Şair-edebiyat-şiir
C) Sanat eseri-şair-şiir
D) Şiir-kurmaca metin-zihniyet
E) Şair-şiir-sanat eseri

3. Bir eser hangi dönemde yazılmışsa, o dönemden izler taşır. Şairlerin şiirlerinde de yaşadıkları dönemin sosyal ve siyasal olaylarını, kültürünü, ilişkilerini, inançlarını, sanat zevklerini görebiliriz.

Yukarıdaki parçada edebî metinlerin hangi özelliğini görmekteyiz?

- A) Edebî metinler kültürün taşıyıcısıdır.
B) Edebiyat ile tarih arasında sıkı bir ilişki vardır.
C) Edebî metinlerde sağlam bir dil vardır.
D) Edebî metinler yazıldığı dönemin sanat zevkini yansıtır.
E) Sosyal çevre edebî metinleri sanatçıyı etkisi altına alır.

4. Arif Nihat Asya, eserlerinin çoğunda millî ve manevî değerlerin savunuculuğunu yapmış bir şairdir. Şiirlerinin çoğunda tarih şuuru ve milletimizin kahramanlığına duyduğu hayranlığı dile getirmektedir. Onu bu şekliyle yazmaya zorlayan unsurların başında yaşadığı dönemin şartları gelmektedir.

Yukarıdaki parçada anlatılmak istenen düşünce aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

- A) Yaşanılan çevre sanatçıyı etkiler.
B) Şairlerin çoğu tarihten yararlanır.
C) Arif Nihat Asya millî değerlere bağlı bir şairdir.
D) Şairler yaşadıklarını şiirlerine yansıtır.
E) Arif Nihat Asya eserleriyle birçok şaire yol göstermiştir.

5. Türkiye Cumhuriyeti olarak II. Dünya Savaşı'na katılmamıza rağmen çok sıkıntılı günler yaşadık. Şairlerimizin ve yazarlarımızın çoğu bu dönemin etkisinde kalarak eserler yazdılar. Bu eserler sayesinde II. Dünya Savaşı'nın sonuçlarını daha iyi anlamaktayız.

Yukarıdaki parçada şairleri ve yazarları etkileyen unsur nedir?

- A) Dönemin hâkim zihniyeti
B) Sanatın evrenselliği
C) Edebî metinlerin de savaşı işlemesi
D) Yazar ve şairlerin savaş konusundaki duyarlılığı
E) II. Dünya Savaşı'nın sonuçları

6. Yunus Emre 13. yüzyılda Anadolu'da yaşamış mutasavvıf bir şairimizdir. Tasavvuf düşüncesinde dünya geçici bir yer olarak görülmektedir. Çünkü asıl olan ölümden sonra sürdürülecek hayattır. Gerçek mutluluğa ancak orada ulaşılabilir. Bu dünya geçicidir; burası yalnızca ahirete hazırlık yeridir. Bu anlayış tasavvuf düşüncesinin esasıdır.

Yunus'u dönemindeki bu düşünceyle şiir yazmaya iten etmen aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmektedir?

- A) Dini yaşayış
B) Dönemindeki zihniyet
C) Sanat
D) Tarihi faktörler
E) Savaşlar

7. Cânlar cânını buldum
Bu cânım yağma olsun
Assı ziyadan geçdüm
Dükkânım yağma oldun

Yunus Emre 13.yy.

Bu vatan, toprağın kara bağrında
Sıra dağlar gibi duranlarındır.
Bir tarih boyunca onun uğrunda
Kendini tarihe verenlerindir...

O. Şaik Gökyay 20. yy.

Yukarıda verilen farklı yüzyıllara ait iki şiirin şairlerinin farklı konularda şiir yazmalarının sebebi ne olabilir?

- A) Yetiştikleri ortam ve yaşadıkları dönemin zihni yapısı
B) Aralarındaki yüzyıl farkı
C) Zamanla insanların değişebileceği düşüncesi
D) Farklı şehirlerde yetişmesi
E) İki şair arasındaki kültür farkı

8. Dest-bûsi ârzûsiyle ger ölsem dostlar
Kûse eylen toprağım sunun anunla yâre su

Fuzûlî

(Dostlarım, onun elini öpmek arzusuyla ölürsem, Toprağımdan bir testi yapın ve sevgiliye onunla su verin.)

Ey mavi göklerin beyaz ve kızıl süsü,
Kız kardeşimin gelinliği,
Şehidimin son örtüsü,
Işık ışık, dalga dalga bayrağım!
Senin destanını okudum,
Senin destanını yazacağım.

Arif Nihat Asya

Yukarıda verilen iki şiiri birbirinden ayıran düşünce aşağıdaki seçeneklerden hangisinde verilmiştir?

- A) Zihniyet
B) Devir
C) Sanat anlayışı
D) Edebî zevk
E) Yüzyıl farkı

9. Tarihsel ve sosyal alandan hareketle dille gerçekleştirilen edebî metinler de diğer güzel sanat eserleri gibi döneminden izler taşır. Çünkü döneminde hâkim olan ahlâk ve estetik anlayışına uygun olarak kaleme alınmıştır bu metinler.

Yukarıdaki parçada vurgulanmak istenen düşünce aşağıdaki seçeneklerden hanginde verilmiştir?

- A) Edebî metinler oluşturduğu dönemin özelliklerini üzerinde taşır.
B) Edebî metinler şairin düşünce dünyasının yansımasıdır.
C) Edebî metinler sosyal çevreden etkilenir.
D) Edebî metinlerde tarihsel olaylar işlenebilir.
E) Ahlâk ve estetik edebî metinlerin en önemli parçasıdır.

10. Aşağıdakilerden hangisi insanın gerçekleştirdiği etkinliklerde etkin rol oynamaz?

- A) Kültür
- B) Sosyal ve siyasal olaylar
- C) Sürdürülen yaşam biçimi
- D) Benimsenen inanç sistemi
- E) Coğrafi konum

11. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) Şairin şiirini yazdığı dönemdeki hâkim olan düşünceye zihniyet denir.
- B) Şairler yaşadıkları dönemin düşünce yapısından etkilenirler.
- C) Edebî eserler yazıldıkları dönemden izler taşır.
- D) Şairler benimsedikleri düşünce sistemini şiirlerine yansıtırlar.
- E) Şair ile yaşadığı dönem arasında bir bağ yoktur.

12. Ela gözlüm ben bu elden gidersem,
Zülfü perişanım kal melül melül.
Kerem et, aklından çıkarma beni,
Ağla gözyaşını, sil melül melül.

Karacaoğlan 17. yüzyıl

Yukarıdaki dördlükten hareketle aşağıdaki verilenlerden hangisini tespit edemeyiz?

- A) Şairin etkilendiği zihniyeti
- B) Hangi gelenekten beslendiği
- C) Dörtlüğün ölçüsünü
- D) Dörtlüğün ahenk unsurlarını
- E) Şairin yaşamını

13. Bir kez gönül yıktın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi
Elin yüzün yumaz değil

Yunus Emre

Yukarıdaki dördlükle şair hakkına hangi özelliği tespit edebiliriz?

- A) Şairin etkilendiği ortam
- B) Şairin yaşadığı yüzyılı
- C) Şair nerede yaşadığını
- D) Şairin eğitimini
- E) Şairin şiirlerinin özelliklerini

14. I. Şiirler yazıldıkları dönemin zihnî yapısından etkilenir.
II. Şiirlerin dili, yazıldığı dönemden izler taşır.
III. Şairlerin düşüncesi şiirlerine yansımaz.
IV. Şiirler yazıldığı dönem hakkında bilgi verilebilir.
V. Şairler yaşadıkları yüzyılın olayların etkilenirler.

Yukarıdaki numaralandırılmış cümlelerden hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

15. Bir yazar, gördüğünü, bildiğini, düşündüğünü yazıyorsa, bunu toplumsal bir fayda için yapıyordur. "Benim görevim duyurmaktır, anlatmaktır." diye düşünüyordur. Bunu yaparsa insanlar ve toplumlar daha mutlu olacak inancındadır. Yazar vurulmayı, acıyı, ölmeyi göze alıyorsa, korumak istediği değerleri kendi yaşamından üstün tutuyor demektir.

Yukarıdaki parçada yazar neden etkilendiğini vurgulamaktadır?

- A) Çevresindeki zihnî yapıdan
- B) Arkadaşlarından
- C) Edebî çevrelerden
- D) Kendi yaşamından
- E) Kültürden

16. "Sizin Hiç Babanız Öldü mü?" adlı şiirimi babamın ölümü üzerine yazdığımı sananlar var. İlk şiirlerimdir. Babamın ölümünden dört yıl önce yayımlamıştım onu. "Kars"ı da Kars'ı görmeden, Paris'te yazdım. İşin tuhafı yurda döndüğümde, teftiş göreviyle gönderildiğim yer de Kars oldu.

Yukarıdaki parçada edebî metinlerin hangi özelliğini görmekteyiz?

- A) Edebî metinlerde gerçekler değiştirilerek, hayalle süslenerek verilir.
- B) Edebî metin yazarı eserine yaşadığı dönemden izler bırakır.
- C) Edebî metinler yazıldığı dönemin hâkim zihniyetini yansıtır.
- D) Eser ile yazarı arasında sıkı bir ilişki vardır.
- E) Şairler hayalperest insanlardır.

17. İnsana özgü etkinlikler, dönemlerinin her bakımından izlerini taşır. Yaşanan sosyal ve siyasal olaylar, dönemin kültürünü ve sanat zevki, yaşama biçimi, eğitim anlayışı, inanç sistemleri, gelecek endişesi sanata özgü etkinliğin içerisine ister istemez siner.

Yukarıdaki parçadan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

- A) İnsanın yaptığı etkinlikler döneminden izler taşır.
- B) Yaşanan sosyal olaylar sanatı etkiler.
- C) İnanç sistemi edebî eserlere etki eder.
- D) Sanatçının eğitim durumu sanatına yansır.
- E) Sanatçı sadece gerçeği anlatarak eserini meydan getirir.

18. **Aşağıdakilerden hangisi edebî metinlere en az etki eder?**

- A) Çevre
- B) Zihniyet
- C) Kültür
- D) Eğitim
- E) İklim

19. Geçen gün bir dergide genç bir ozanın şiirine takıldı gözüm. Kısa sayılamayacak yapıda bir şiirdi. Genç ozan kişisel duygularını yansıtmış. Bunu yaparken şekilden, kurgudan hiç ödün vermemiş. Halk şairlerinin şiirinin son dörtlüğünde isim veya mahlas kullanma geleneğine de uymuş. Açık, yapmacıktan uzak anlatımıyla geleceğin büyük şairlerinden biri olacağını müjdeledi bana.

Yukarıdaki parça edebî metinlerin hangi yönünü anlatılmaktadır?

- A) Edebî metni oluştururken sanatçı döneminin özelliklerinden ve gelenekten etkilenir.
- B) Edebî metinlerde etkileycilik vardır.
- C) Edebî metinler dergilerde yayımlanır.
- D) Edebî metinlerin en güzeli halk şiirleridir.
- E) Şairler şiirlerinde mahlas kullanırlar.

20. Dost dost diye nicesine sarıldım.
Benim sadık yarım kara topraktır.
Beyhude dolandım boşa yoruldum.
Benim sadık yarım kara topraktır.

Yukarıdaki dörtlüğün yazarı şiirini yazarken aşağıdakilerden hangisinden etkinmiş olamaz?

- A) Gelenekten
- B) Kültürden
- C) Sosyal olaylardan
- D) Zihniyetten
- E) Konumdan

21. Edebiyatımızı inceleme; bir bakıma kültür, sanat, düşünce, hayat felsefesi ve tarihimizi de incelemek ve öğrenmek demektir. Edebiyat eseri, yazıldığı devir, düşünce, kültür ve sanat akımları dikkate alınarak incelenir.

Yukarıdaki parçada edebî metinlerin hangi özelliği görülmektedir?

- A) Edebî metinler yazıldığı dönemden izler taşır.
B) Edebî metinler öğretici metinler değildir.
C) Edebiyatımız kültürümüzü yansıtır.
D) Edebiyatımızı sanat akımları temsil eder.
E) Edebî metinler tarihi metinlerdir.

22. Edebiyat eserinin iyi anlaşılması ve doğru yorumlanabilmesi için, o eserlerin yazıldığı tarih, dil, olayların geçtiği yer ve o devirde hâkim olan fikir, sanat ve estetik anlayışını bilmek gereklidir.

Yukarıdaki parçada edebî metinlerin iyi anlaşılması için bilinmesi gerekli özelliklerden biri değildir?

- A) Zihniyet
B) Tarih
C) Sanat anlayışı
D) Estetik görünüş
E) Coğrafi konum

23. **Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde bilgi yanlışı vardır?**

- A) Duygu, düşünce ve hayalleri yazılı veya sözlü olarak edebî bir dille anlatma sanatına edebiyat denir.
B) Edebî eserleri ve yazıları, dönemleri ile birlikte inceleyen bilim dalına edebiyat tarihi denir.
C) Halk bilimi, toplumların gelenek ve göreneklerini, inançlarını ve diğer edebî ürünlerini inceler.
D) Edebî eser ile yazıldığı dönem arasında hiçbir ilgi yoktur.
E) Atatürk'ün "Nutuk" adlı eseri edebî bir eserdir.

24. Alp Er Tunga öldi mü
Issız ajun kaldı mu
Ödlek öçin aldı mu
Emdi yürek yırtılır

Yukarıdaki dördlük Saka Türklerin hakanı Alp Er Tunga adına yazılmış bir ağıttan alınmıştır. Bu dördlüğü inceleyen bir edebiyatçı aşağıdakilerden hangisini tespit edemez?

- A) Zihniyet
B) Devrinin özellikleri
C) Şiirin ölçüsü
D) Şiirin dili
E) Şiirin yazıldığı tarihi

25. Oğuz Kağan Destanı, millî destanlarımızın en önemlilerinden biridir. Bu destanın önemi İslâmiyet'in kabulünden önceki devrin özelliklerini taşıyor olmasından gelmektedir.

Yukarıdaki parça edebî metinlerin hangi özelliğini vurgulamaktadır?

- A) Edebî metinler devrinin zihniyetini yansıtır.
B) Destanlar edebî metinlerdir.
C) Edebî metinler millîdir.
D) Edebî metinler ile din arasında ilgi vardır.
E) Edebî metinlerde dil önemli bir yapı taşıdır.